

ALS HET SPEELVELD VERANDERT, PAS DAN OOK DE SPELREGELS AAN.

Sandra Rosvelds
Hoofd studiedienst beweging.net

We hebben in de Gids al eens onze bezorgdheid geuit over de commercialisering van de zorgsector. In het artikel 'De laatste der Mohikanen' (GMG, april 2017) focusten we op de ontwikkelingen in de stad Antwerpen, die delen van het sociaal werk uitbesteedde aan een grote multinational, en argumenteerden we waarom dit geen goed idee was.

Sindsdien duiken meer en meer voorbeelden op van de nefaste gevolgen van commercialisering van publieke diensten. Zo bleek het onderhoud van de brug in Genua uitbesteed te zijn aan een privébedrijf met een half miljard winst op de teller, maar zonder plannen om de brug grondig te herstellen. In een reportage van de BBC leerden we dat de NSA, de Amerikaanse staatsveiligheid, zo goed als alle data die ze over haar burgers verzamelt in beheer heeft gegeven van privébedrijven. De Britse overheid treft wantoestanden aan in gevangenisbeheer door G4S en moet nu het beheer overnemen. Ook de privatisering van de spoorwegen ligt er onder vuur. We kunnen zo nog wel even doorgaan, maar de rode draad van deze verhalen is dat privébedrijven gericht zijn op winst maken en niet op een goede dienstverlening aan de bevolking.

Ook in de sociale sector hebben we al financiële calamiteiten bij commerciële actoren gezien, denk aan het faillissement van Senior Assist. Deze private rusthuisgroep moest in 2017 al 8 van haar 34 woonzorgcentra verkopen om

uit de rode cijfers te geraken en deed in juli 2018 de overige woonzorgcentra van de hand. Vooral de onderliggende niet-transparante structuren deden heel wat wenkbrauwen fronsen. Senior Living Group, eveneens een commerciële speler, kocht alle woonzorgcentra over en werd zo de grootste private actor op de Belgische zorgmarkt. We zien de voortschrijdende commercialisering in de zorgsector dan ook met lede ogen aan. De reden is simpel. Dit zijn in onze ogen vormen van dienstverlening aan de bevolking waarvoor men in essentie geen marktprijs kan vragen omdat de dienstverlening dan voor het gros van de doelgroep onbetaalbaar zou worden. Dit zijn vormen van dienstverlening die de overheid moet organiseren of moet uitbesteden. Uitbesteden, bij voorkeur aan non-profitorganisaties, die de dienstverlening dan -grotendeels met overheidsmiddelen - realiseren. De subsidiërende overheid moet in ieder geval het kader bepalen waarbinnen dat moet gebeuren, zoals de erkenningsvoorwaarden, de kwaliteitscriteria en de controlemechanismen. De overheid en de bevolking willen immers zekerheid dat hun middelen goed besteed worden.

Voorstanders van de commercialisering van de zorg argumenteren dat private-for-profit bedrijven met dezelfde inzet van overheidsmiddelen evenzeer deze dienstverlening kunnen organiseren. Door de Europese Bolkestein-richtlijn is commercialisering in de meeste zorgsectoren al toegelaten en zijn er al heel wat commerciële spelers actief. Tijdens de zomer van 2018 is ook de laatste afgeschermd sector, deze van de diensten voor gezinszorg, onder druk van de liberale regeringspartijen, van stag gegaan en eveneens opengesteld voor commerciële spelers. Maar toch zijn er wezenlijke verschillen: zo is alleen al de intrinsieke motivatie van commerciële ondernemers gericht op winst maken, en nog liefst grote winst. Niet om die later te herinvesteren in de zorg, zoals dat in de non-profit het doel is, wat ook statutair vastgelegd werd, maar om ze uit te keren aan aandeelhouders en/of managers. En daar wringt juist het schoentje. Overheidsmiddelen zijn bedoeld om kwaliteitsvolle en betaalbare zorg te verlenen, terwijl het winststreven gelijk staat met een permanente zoektocht naar efficiëntiewinsten, lucratieve nevenactiviteiten en besparingen. Dat vertaalt zich op het terrein bijvoorbeeld in kleinere kamers voor bewoners, in minder personeel voor de zorgverlening, in hoge tarieven voor activiteiten of persoonlijke verzorging (bijvoorbeeld kapper en pedicure), in minder kwaliteitsvolle voeding, · Soms wordt er zelfs bespaard op de opleidingsgraad van het personeel. Kortom, hogere prijzen voor minder kwaliteit.

De subsidiërende overheid moet in ieder geval het kader bepalen waarbinnen dat moet gebeuren, zoals de erkenningsvoorwaarden, de kwaliteitscriteria en de controlemechanismen.

IMPACT VAN DE NIEUWE VENNOOTSCHAPSWETGEVING?

We vrezen dat het schoentje de komende jaren nog wat meer zal gaan knellen, nu de vennootschapswetgeving wordt hervormd en de vzw's onbeperkt economische activiteiten mogen ontplooiën. Het maatschappelijk doel is niet langer het onderscheidend criterium tussen vzw's en andere vennootschapsvormen, wel het niet uitkeren van de winst aan de aandeel-

houders. Dat opent mogelijkheden voor sociale ondernemers in de zorgsector, maar creëert ook risico's. De praktijk leert ons vandaag al dat het vzw-statuut geen garantie is om de winsten integraal in de organisatie te houden en te herinvesteren in een sociaal doel. Er zijn intussen andere manieren bekend om geld uit de vzw te laten afvloeien naar de eigenaars. Via excessieve managers vergoedingen bijvoorbeeld. Of via complexe onderliggende structuren die intern hoge tarieven doorrekenen voor geleverde diensten. Denk aan hoge intresten voor interne leningen, hoge huurprijzen voor het patrimonium of hoge, niet-marktconforme prijzen voor een wasserij die tot de groep behoort. Wie zorgdiensten ontwikkelt met het oog op winstuitkering, vindt wel mogelijkheden. De vraag is of deze activiteiten niet nog lucratiever worden nu vzw's onbeperkt economische activiteiten mogen ontplooiën. Willen we dit type ondernemers wel in de zorgsector? Ook zij werken immers met overheidsmiddelen. Ook zij staan in voor de zorg van mensen in een kwetsbare positie.

EXCESSEN VERMIJDEN

Voor beweging.net is het duidelijk: wij willen dat alle zorg wordt aangeboden volgens de principes van Maatschappelijk Verantwoorde Zorg. De zorg moet kwaliteitsvol zijn, performant, rechtvaardig, relevant en toegankelijk (en betaalbaar). Het is aan de overheid om dit te garanderen. Aangezien het via de Europese regelgeving niet meer mogelijk is om commerciële actoren uit de zorg te weren, is het de taak van de overheid om het regelgevend kader aan te passen aan de nieuwe realiteit. We zijn niet gekant tegen het ondernemerschap in welzijn en zorg, op voorwaarde dat de ondernemers aan duidelijke regels worden onderworpen. Een correcte vergoeding voor management

en voor investeringen moet mogelijk zijn, maar misbruiken en excessen moeten te allen tijde vermeden worden. Economische activiteiten kunnen ontplooid worden, maar dan wel in functie van het sociaal doel van de organisatie en niet om de winst te verhogen. Winst maken moet kunnen, maar dan wel met het oog op toekomstige investeringen of uitbreidingen om het sociaal doel te realiseren.

ELF CONCRETE VOORSTELLEN

In dat kader lanceert beweging.net een aantal concrete voorstellen die gemakkelijk binnen het huidig wetgevend kader kunnen worden ingebouwd. Op de website van beweging.net presenteren we een dossier met concrete voorstellen om de zorg kwaliteitsvol en betaalbaar te houden voor iedereen, ook nu het speelveld aan het veranderen is. Deze voorstellen leggen we voor aan de volgende regering. Ze moet er voor zorgen dat de middelen zo veel mogelijk intern binnen de organisatie geherinvesteerd worden, hetzij om de kwaliteit te verhogen, of om de betaalbaarheid te verbeteren, hetzij om de loon- en arbeidsvoorwaarden, inclusief de werkdruk, te verbeteren, of om de duurzaamheid van de organisatie te waarborgen.

Wettelijke beperking op winstuitkering

Een eerste voorstel is het invoeren van een wettelijke beperking van de toegelaten winstuitkering in de vennootschappen die actief zijn in de welzijn- en zorgsectoren. Er kan enkel een beperkte winstuitkering boven inflatie worden toegelaten en de achterpoortjes moeten worden gesloten. Die winstbeperking moet ook statutair worden verankerd. Daar waar de non-profitorganisaties in het verleden bijvoorbeeld beroep deden op privaat kapitaal om zorginstellingen te bouwen, werd een winst op kapitaal van 1% à 2% reeds als billijk ervaren.

Plafonneren van de vergoedingen

In datzelfde kader past ons tweede voorstel. Plafonneer ook de managementvergoedingen, zodat winsten niet uit de organisatie verdwijnen via extreem hoge lonen voor het management. Omdat er in de zorg- en welzijnssectoren gewerkt wordt met overheidsmiddelen, schuiven we de premier-norm (in 2017 290 000 EUR/jaar bruto) naar voren als een absoluut maximum. Dat wil niet zeggen dat alle managementlonen hier naartoe moeten evolue-

ren, wel dat bedrijven binnen zorg en welzijn -die hoge managementvergoedingen willen betalen- rekening moeten houden met deze bovengrens.

Limiteren van de presentiegelden

Ten derde stellen we voor om ook de presentiegelden voor bestuurders wettelijk te limiteren. Waarom ook hier niet werken met de Vlaamse norm voor publieke instellingen (cf. Besluit van de Vlaamse Regering van 9 maart 2007 tot regeling van de vergoedingen van de bestuurders van de publiekrechtelijk vormgegeven extern verzelfstandigde agentschappen van de Vlaamse overheid, en van de regeringsafgevaardigden die toezicht uitoefenen op deze agentschappen). Deze regeling werd recent nog verstrengd en komt neer op het vastleggen van een wettelijk maximale vergoeding voor bestuurders, voorzitters en regeringscommissarissen in publieke instellingen van de Vlaamse overheid, waarbij rekening wordt gehouden met de grootte en omzet van de organisatie. Daarbij is sprake van maximale vergoedingen per prestatie en een maximale jaarvergoeding voor de voorzitter en de regeringscommissaris. Uiteraard is geen enkele organisatie verplicht deze maximale vergoeding effectief te betalen. Ze gelden enkel als bovengrens. Ook in de non-profit zijn er vandaag heel wat organisaties die geen enkele bestuurdersvergoeding betalen omdat de bestuurders zich mee inzetten voor het maatschappelijk en sociaal doel van de organisatie. Opnieuw stellen we hier dat het debat over de maximale bestuurdersvergoeding des te relevanter wordt voor organisaties die hun bestuurders wel behoorlijk willen vergoeden, of meer nog, die via de bestuurdersvergoeding een verdoken vorm van aandeelhoudersdividend (wat verboden is voor vzw's) willen uitkeren.

Normeren van transfer pricing

Een vierde voorstel betreft een betere normering van de prijzen en tarieven die in een sector voor diverse diensten mogen worden aangerekend. Vandaag worden een aantal zaken al gecontroleerd door de revisor, zoals de naleving van de patrimoniumregels, de huurprijzen of de aankoopovereenkomst. Maar deze regels kunnen nog verder aangescherpt worden. Zo kunnen huurprijzen regionaal gebenchmarkt worden, bijvoorbeeld via een beëdigd schatter of vastgoedexpert. Intresten op leningen die binnen een groep worden aangerekend kunnen worden getoetst aan de geldende tarieven op de markt, enz. Opnieuw is het doel van deze bijkomende regels het vermijden van commer-

ciële spelers die in de zorg de vzw-wetgeving omzeilen via niet-transparante structuren en afspraken of de bvba/nv leegzuigen ten koste van de kwaliteit van de zorg.

Werken met reservefondsen

Ten vijfde stellen we voor om meer financiële duurzaamheid te stimuleren door organisaties in de zorg te verplichten om voldoende reserves (bijvoorbeeld voor toekomstige investeringen of renovatiekosten) aan te leggen. Investeren in zorg en welzijn is een lange termijn-opdracht en ondernemers met een 'take the money and run'-mentaliteit moeten uit de sector geweerd worden. Men werkt hier immers met mensen in een kwetsbare positie en met overheidsmiddelen.

Voldoende personeel

Uiteraard moet de overheid zorgen dat er voldoende middelen voorzien worden om voldoende personeel te kunnen inzetten en de loon- en arbeidsvoorwaarden te verbeteren. Dat is de eerste en de beste garantie op kwaliteitsvolle zorg. In een aantal sectoren vergt dat een verhoging van de personeelsnormen.

Gedetailleerde jaarrekeningen

Om meer zicht te krijgen op de interne financiële stromen moeten holdings, technische bedrijfseenheden of groepen van verbonden entiteiten verplicht worden om te werken met gedetailleerde jaarrekeningen die de financiële transfers en facturaties tussen de onderling verbonden ondernemingen zichtbaar maken.

Idem dito wat de vergoedingen voor managers en externe consultants betreft. Ook hier kan er meer transparantie gecreëerd worden, bijvoorbeeld via de jaarverslagen.

Strenger prijsreguleringsstelsel

Specifiek voor de woonzorgcentra stellen we voor om het prijsreguleringsstelsel te verstrengen, zodat nieuwe instellingen ook al van bij aanvang hun prijssetting moeten verantwoorden t.a.v. de subsidiërende overheid. Vandaag moeten woonzorgcentra alleen een prijsverhoging verantwoorden, niet de initiële prijssetting.

Geloofwaardigheid in overheidsopdrachten

Verder stellen we voor om bij overheidsopdrachten of projectoproepen niet alleen op prijs, maar ook op kwaliteit en geloofwaardigheid te selecteren. Vandaag zijn aanbesteders soms verplicht een opdracht te gunnen aan een indiener ook al vermoeden ze sterk dat een aantal elementen in de offerte niet geloofwaardig zijn, bijvoorbeeld omdat men de kosten minimaliseert of de realisatietermijnen onderschat. De nieuwe regels inzake overheidsopdrachten die op 30 juni 2017 in werking zijn getreden, bieden meer mogelijkheden om de geloofwaardigheid en ervaring van de marktpartijen te beoordelen.

Meer inspraak voor bewoners

Last, but not least stellen we voor om bewoners/patiënten/cliënten meer inspraak in het beheer van de organisatie zelf te geven. Het versterken van de bewonersraden, inspraak geven in belangrijke strategische beslissingen die een impact hebben op hun leven (bijvoorbeeld prijsstijgingen), werken met onafhankelijke vertegenwoordigers die mee waken over de belangen van de bewoners/cliënten en een degelijk georganiseerd stakeholdersoverleg: er zijn zoveel instrumenten om tot reële participatie en inspraak te komen. Meteen kunnen de bewoners dan mee een oogje in het zeil houden op het beheer van de organisatie. Ook Vlaams minister van Welzijn volgt deze visie en heeft een opening gecreëerd in zijn decreet betreffende de woonzorg. Via de code voor goed bestuur moeten initiatiefnemers inzake woonzorg aangeven hoe ze de stakeholders zullen betrekken bij het bestuur. In De Wingerd in Leuven hebben ze daar niet op gewacht en al verregaande vormen van inspraak doorgevoerd. Hun visie vertrekt eenvoudig van de stelling dat de mensen niet in een rusthuis 'zitten', maar er 'wonen'. Zij bepalen dus ook wat er gebeurt.

Al deze voorstellen moeten bijdragen tot een level playing field waarin zowel non-profit als for-profit-ondernemingen kunnen gedijen. Tegelijkertijd bieden ze zowel de overheid als de bewoners meer garantie dat hun middelen doelmatig worden ingezet en dat de zorg kwaliteitsvol én betaalbaar -beiden moeten samengaan-blijft voor iedereen.

Wie meer wil lezen, zie www.beweging.net